

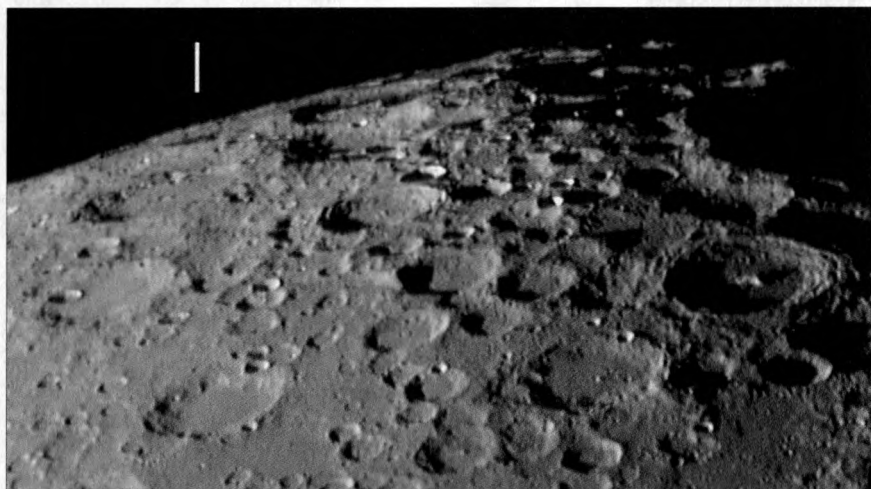
Októberi tavasz

Hála a kellemes, tavaszias időjárásnak októberben rengeteg észlelés született. Ami a számszerű adatoknál is fontosabb, az a nagyon magas színvonal. Kivétel nélkül mindenki szép munkát végzett. Egyszerre nem is tudunk minden egyes észlelőtől képeket, vagy rajzokat közölni, ezért ezt a hónapot két részletben mutatjuk be. Sok új észlelőt is köszönhetünk rovatunkban, nevük mellett * áll.

Kevés magyar elnevezés van a Holdon, így ezeknek a krátereknek az észlelése mindig nagyon izgalmas feladat. Most, hogy november 13-án részt vehettünk Hédervári Péter emléktáblájának avatásán, igazán aktuális újra bemutatnunk a róla elnevezett krátert. A Hédervári-kráter rendkívül közel fekszik a déli pólushoz, emiatt csak akkor látszik, amikor a Hold déli librációja legalább 5°. Elsőre ekkor sem túl egyszerű az azonosítás, de tapasztalatom szerint, ha az ember egyszer megtalálta, többé már el sem tévesztheti. A legjobb támpontot a hatalmas Demonax-kráter nyújtja, amit tényleg könnyen azonosíthatunk. A Hédervári-kráter a

Észlelő	Észl.	Műszer
Benei Balázs*	3	11 T
Berente Béla	11	23 Y
Bognár Tamás	1	7,6 T
Görgei Zoltán	3	20 L
Kárpáti Ádám	4	20 L
Klimaj Renáta	1	20 T
Ladányi Tamás	3	25 C
Látos Tamás	5	20 T
Megyes István	2	10 L
Papp András*	1	12,7 L
Pete László	2	30 T
Pozsa Mihály*	1	20,3 MC
Szent-Andrássy Árpád*	2	12,7 MC

Demonax-tól délre látszik vékony, ék alakú árnyéksikként, közel a Hold pereméhez. A terminátor helyzetére nem igazán érzékeny, gyakorlatilag 2-3 nappal újhold után egészen teleholdig felkereshető. Maga a kráter egyébként meglehetősen nagy méretű (69 km), de még a legnagyobb déli librációnál sem láthatjuk teljes egészében. A Hédervári-kráter felismerhetjük Papp András 2008. február 16-án készült mozaikján is. A felvé-

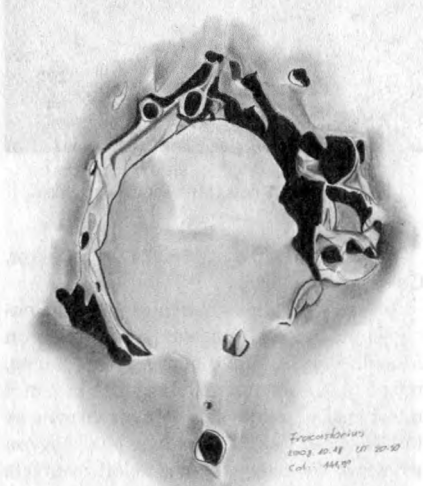

A Hédervári-krátert fehér vonal jelöli Papp András felvételén

tel egy 127/1200-as GPU refraktorral és egy Philips PCV840k webkamerával készült.

A Mare Nectaris Ladányi Tamás felvételén

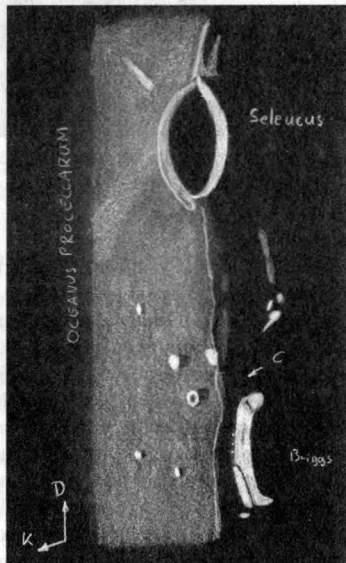

A Fracastorius-kráter, ahogyan Bognár Tamás látta 76/900-as Newton-reflektorával

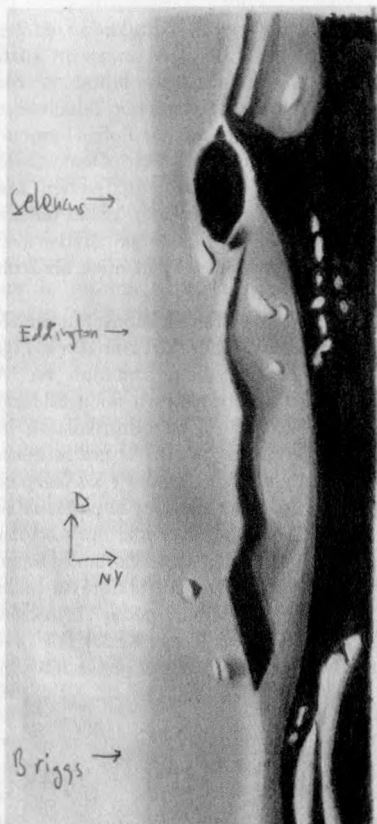
Eredményes volt Tóth Imrénének a Mare Nectaris fantomkrátereinek észlelésére buzdító cikke (www.mcse.hu). A legszebb felvételt Ladányi Tamás készítette október 18-án a Castor Csillagvizsgáló 25 cm-es Cassegrain-jével és ATK 1 HS webkamerával. Ha

tehetjük, akkor vegyük kezünkbe az októberi Meteort, és hasonlítsuk össze az ott közölt Sánta Gábor-féle Daguerre-kráter rajzokat Ladányi Tamás webkamerás felvételével. Ugyanezen a napon Bognár Tamás lerajzolta a Fracastorius-krátert, a Mare Nectaris déli „ékkövét”. A kistávcsöves rajz nagyon szép lett, és bár rejtve maradtak a kráter fenekén az apró másodlagos kráterek, illetve a kisanás, de a talaj árnyalatait hűen ábrázolta kitűnő észlelőnk.

Októberben is születtek szimultán észlelések, melyekből most csak a 12-én távcsővégre kapott Seleucus-krátert mutatjuk be. Az Oceanus Procellarum keleti felén található 44 km-es kráter erősen elliptikusnak látszik a ferde rálátás miatt. Az eratoszthenesi korban született kráternek egy kis központi csúcsa is van, de az alacsony napállásnál ezt most nem látták az észlelők. Az akcióban hárman vettek részt: Görgei Zoltán és Kárpáti Ádám a Polaris nagy refraktorával észlelt vizuálisan, Pozsa Mihály pedig Törökszentmiklósról egy C8-as és egy Kodak DX 7440-es segítségével készített egy remek felvételt.

A Seleucus-kráter és a sötétségből éppen kibukkanó Briggs-kráter Görgei Zoltán rajzán...

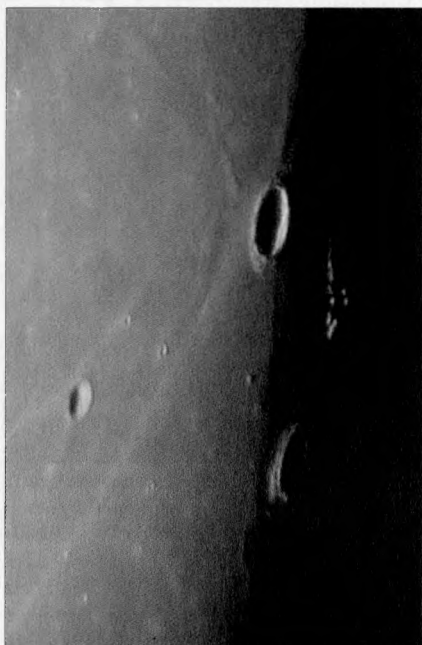
...és fél órával később, amikor a terminátor jól láthatóan nyugatabbra haladt (Kárpáti Ádám rajza)

Seleucus-kráter

2008.10.12. Műszer: 200/2470 refraktor, Colongitudo: 68,7°

206x: Nagyon szép látvány a terminátoron lévő Seleucus. Belseje teljesen árnyékkal borított, csak a belső sánctól éri napfény. Jól látható, hogy a keleti külső sánc enyhén teraszos szerkezetű. A krátertől déli és északi irányban egy hosszú redő indul ki, mely északra egészen a Briggs-kráterig, sőt, még azon túl is követhető. A Seleucustól délkeletre egy rövid ék alakú hegyhát húzódik. A Briggs-kráter egyszerűen lenyűgöző. Pontosabban a keleti sánca, ami látszik belőle, a felkelő Nap sugarában. Mintha egy óriási

bohóc hagyta volna ott a cipőjét, úgy néz ki kráterből látszó rész. (Görgei Zoltán)

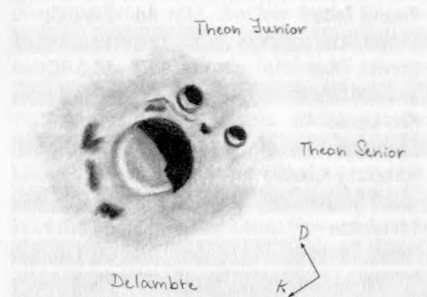
Az Oceanus Procellarum egy szelete, a Seleucus és Briggs-kráterekkel Pozsa Mihály digitális felvételén

2008.10.12. Műszer: 200/2470 refraktor, Colongitudo: 68,9°

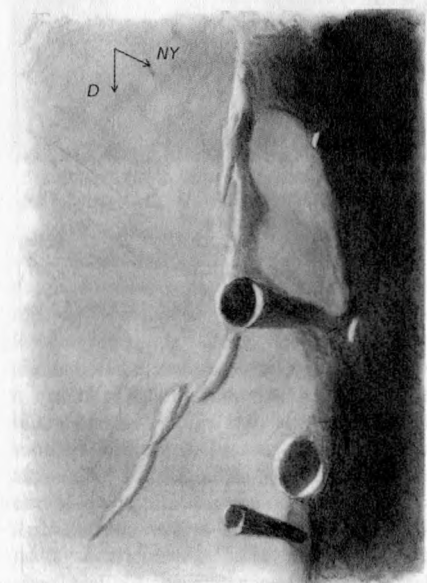
206x: A legjellemzőbb alakzat a Seleucus-kráter, amely pontosan a terminátoron fekszik. Belső területe nem figyelhető meg, mivel az teljesen árnyékban van. A krátertől mind északi, mind déli irányban gerincek indulnak, az északi irányban lévő nagyon markáns. A Briggs-kráter keleti sánca napfényben fürdik, a többi része nem látható. Az Eddington-kráter sánca felének néhány csúcsa is látható. (Kárpáti Ádám)

Több új észlelőt is üdvözölhetünk rovatunkban. Elsőként Szent-Andrássy Árpád egyik rajzát és a rajzhoz készült hangulatos leírását mutatjuk be. Árpád a Dorsum Heimet rajzolta le 127 mm-es Makszutov-Cassegrain-távcsővel. A kép zenitükörrel készült, ezért a kelet/nyugati irány felcserélődött.

Klimaj Renáta a Polaris 200/1000 Dobsonjával vette célba a Mare Tranquillitatis déli széléhez közeli Delambre-krátert, még augusztus 21-én. A rajz nagyon szép lett, kár, hogy nem készült leírás a kráterről.

A Delambre-kráter. Klimaj Renáta a Polaris Csillagvizsgáló 20 cm-es Dobsonjával készítette ezt a rajzot

A Dorsum Heim Szent-Andrássy Árpád rajzán

Dorsum Heim, Caroline Herschel-kráter

2008.10.10. Műszer: 127/1500 MC, Colongitudo: 33,2°

150x: A légkör enyhén párás volt, a nyu-

godtság pedig az átlagosnál annyival jobb, hogy még a beinduló fűtési szezon miatti turbulenciák sem tudták teljesen tönkretenni a képet. Észlelésem témájául a terminátor közvetlen közelébe eső Dorsum Heimet választottam, egyrészt, mert viszonylag könnyű célpont, másrészt össze tudtam hasonlítani az eredményt egy korábbi rajzommal. A Heis mellékrátere (Heis A) most nem látszott (talán árnyékban maradt?), de a régebbi rajzon ott szerepelt. A legjobban a C. Herscheltől nyugatra lévő hegyek tetszetek, ahogy még a terminátor vonala mögötti csúcsokat megvilágította a kelő Nap. Magán a lávagerincen is sok volt a látnivaló, finom részletek is bevillantak, amikor a légkör megengedte. Rajztudásom ezek megörökítéséhez még mindig kevés volt, habár az egy évvel ezelőttihez képest némi javulást fedeztem fel. A lávagerinc észak felé egészen a Sinus Iridumig nyúlik. A legmeglepőbb látványt maga a Sinus Iridum nyújtotta. A terminátor éppen a közepén haladt át, az alakzat fele még árnyékban volt, csak a nyugati hegyek csúcsai világítottak a sötétben. Az alacsony napállás miatt nagyon szépen kirajzolódtak az egymással párhuzamosan futó lávagerincek; így a Szivárvány-öböl valóban úgy nézett ki, mint egy öböl, megfagyott, hatalmas hullámmal. Ez a rajzon már nem szerepel, mert a téma megörökítése messze meghaladta képességeimet. (Szent-Andrássy Árpád)

Szimultán időpontok

Többen szóvá tették e sorok írójának, hogy a rovatban feldolgozott szimultán észlelések nem jó előre beharangozott akciók eredményeként születtek, aminek következményeként sok észlelőnek eleve lehetősége sem volt bekapcsolódni a munkába. A megrovás teljesen jogos, ezért született az az ötlet, hogy mostantól kezdve a sokak által olvasott LEONIDAK levelezőlistát használjuk erre a célra.

Görgei Zoltán